

Марта ЄЛИСЄВА

Головній книжковій скарбниці Чернігівщини — 140 років

28 березня виповнилося рівно 140 років Обласній універсальній науковій бібліотеці імені Короленка.

Історія бібліотеки не завжди була безмарною. Вона була знищена під час Другої світової, але, мов Фенікс, посталала з попелу. Сьогодні бібліотека — важлива наукова та просвітницька установа, яка проводить велику краєзнавчу, культурну та патріотично-виховну роботу.

У бібліотеці зберігаються унікальні книжки, які з'явилися завдяки людям. Найстаріша датується 1787 роком — «Зеркало света», є гарні книжки з колекції графа Милорадовича, інших приватних бібліотек. Сьогодні фонд поповнюється також за рахунок Чернігівської митниці.

Бібліотечні працівники вже давно тримають руку на пульсі сучасних технологій і втілюють їх у життя. Підвищують сервіс, відцифровують книжки, застосовують онлайн реєстрацію тощо. Бібліотека вже давно перетворилася на сучасний культурний центр, де проходять виставки, мистецькі заходи, творчі зустрічі та презентації.

Ще одним із напрямків діяльності бібліотеки є залучення людей до вивчення іноземних мов. При бібліотеці працюють 16 мовних клубів. Відділу іноземних мов у цьому році виповнюється вже 45 років, і він постійно розширює свої зв'язки з різними країнами. Гарно налагоджена робота з Посольством США в Україні. Десять років працює центр «Вікно в Америку», куди люди приходять цілими родинами, щоб більше дізнатися про цю країну.

Важливу роботу проводить і центр правової інформації, який постійно співпрацює з Головним управлінням юстиції. Саме тут можна **безкоштовно отримати юридичні консультації з цивільного, сімейного, трудового та житлового законодавства.**

Урочистості з нагоди ювілею бібліотекарі вирішили перенести на вересень, коли святкується Міжнародний день бібліотек. Саме тоді будуть проведені масштабні заходи, прийдуть колеги з різних куточків країни, планується випуск кількох видань, присвячених історії бібліотеки.

«Відомості» вітають бібліотекарів із ювілеєм і бажають їм багато читачів, цікавих книжкових новинок і повернення шаленої любові до книжок нових поколінь.

Жінки за жінок

25 березня відбулося четверте засідання політичного клубу «Гендер у політиці та права жінок». Цей дискусійний майданчик було організовано минулого року за ініціативою активних жінок Чернігівщини з метою посилення ролі жінок у політиці і створення політичного лобі.

Цього разу в засіданні взяли участь студентки Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, які стали учасницями проекту «Побудова жіночого політичного лобі в Україні». Розмова вийшла цікавою та емоційною. Дівчата взяли участь в анкетуванні та дізналися багато нового про боротьбу жінок за свої права. Також вони переглянули й обговорили фільм «Суфражистка».

Учасники дискутували з питань, чому молодь не бере участь у політичних процесах і чи є місце для жінки в політиці. Цікаво було дізнатися думку наших сучасниць і щодо святкування 8 березня.

Проект «Побудова жіночого політичного лобі» впроваджується «Всеукраїнською організацією «Жіночий консорціум України» і головним своїм завданням має створення громадської платформи, яка допоможе залучити активних і небайдужих жінок у гілки влади на всіх рівнях.

WWW.VID.CN.UA

Пам'ятник Богданові Хмельницькому в Чернігові: РЕСТАВРАЦІЯ ЧИ РЕКОНСТРУКЦІЯ?

Віктор ВЕЛИЧКО, мистецтвознавець, член Головної ради Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, фото автора

Пам'ятник українському гетьману Богданові Хмельницькому є одним із відомих творів монументального мистецтва знаних українських скульпторів Івана Кавалерідзе та Галини Петрашевич. Від 1956 року він встановлений у Чернігові, формуючи гуманітарну ауру міста.

Чернігівський архітектор Андрій Карнабед запроєктував цей пам'ятник як монумент, що мав «тримати» окрему місцевість — велику площу міського скверу. У 1990 роки Театральна площа була перейменована на честь Богдана Хмельницького і стала чернігівським гайд-парком, де виступали ті, хто мав бажання і хист до політичних та громадських дискусій, кому надавали право поодиноких виступів і промов.

У наш час цей пам'ятник складається з бетонної статуї на постаменті, що височить на земляному пагорбі, ніби кургані, на честь козацької слави та перемоги. Скульптура висотою 2,5 м була встановлена на циліндричному цегляному постаменті та чотирикутному цоколі, облицьованих каменем і плиткою. Цей монумент споруджено як символ української звитяги та героїзму. Стоїть він поруч із навчальним закладом — знаменитою своєю якісною освітою та випускниками Чернігівською загальноосвітньою школою № 3, яка носить ім'я Богдана Хмельницького. Постамент пам'ятника прикрашений орнаментами та картушами, на яких читаємо не тільки назви козацьких битв, а й число, місяць і рік, коли відбувались історичні події національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Це художнє ліплення на постаменті та картуші, що нагадують про перемоги козаків, виконав майстер С.Т. Соломаха. Оглядаючи цю круглу скульптуру, бачимо написи: «Жовті Води. 6 травня 1648», «Корсунь. 16 травня 1648», «Пілявці. 10 вересня 1648», «Зборів. 6 серпня 1649», «Переяслав. 8 січня 1654».

Ще в 1945 році спільно з архітектором В. Заболотним розпочав свою роботу над проектом пам'ятника для Києва визначний український скульптор Іван Кавалерідзе. І це було не випадково. У роки Другої світової війни образи великих полководців та історичних діячів, зокрема Богдана Хмельницького, привертати увагу багатьох радянських художників. Скульптор настільки захопився своїм героєм, що, крім статуї, окремо виліпив ще й погруддя українського гетьмана — «Портрет Б. Хмельницького», 1946 рік.

На жаль, у столиці пам'ятник Б. Хмельницькому за проектом Івана Кавалерідзе не з'явився. Кошти були необхідні для відбудови зруйнованого Києва, а не для пам'ятника гетьманові, образ якого вже був створений скульптором Михайлом Микешиним значно раніше. Довелося чекати іншої нагоди, і вона з'явилася в 1954 році, коли було оголошено конкурс на пам'ятник для Переяслава-Хмельницького. Цього разу Іван Кавалерідзе створив модель пам'ятника Богданові Хмельницькому разом із відомим українським скульптором Галиною Петрашевич. Свого часу мені пощастило розпитати Галину Львівну про роботу над цим пам'ятником і довідатися, чому він так і не з'явився в Переяславі-Хмельницькому, а був встановлений у Чернігові у значно виправленому вигляді.

Звичайно, кожен твір, який створюється у співтворстві, проходить етап обговорення та уточнень. Головне, щоб пам'ятник не втратив рис монументальності і в пластичних формах, а не ілюстративними засобами, доводив ідеї та почуття його авторів. На щастя, збереглося фото глиняної моделі, і ми можемо порівняти цей проект із його чернігівським варіантом.

Чому чернігівським, а не переяславським? А тому, як згадувала Г. Петрашевич, що була велика конкуренція, і їхній проект забалотували. Але, щоб робота не була марною, проект Кавалерідзе та Петрашевич передали на монументальний комбінат із метою використання і тиражування пам'ятника для інших міст України. Таким чином, у 1955-56 роках Чернігів, а також Одеса, де в міському сквері теж був встановлений другий відлив із бетону, стали власниками нового монумента. Зауважу, що рішення чернігівського пам'ятника значно відрізняється від авторського задуму і не в кращий бік, на жаль. Це й не дивно, бо, як також згадувала Г. Петрашевич, про зміни в скульптурі з нею особисто вже не радилися. Вона не знала навіть про те, що пам'ятник Хмельницькому був встановлений у Чернігові, і дізналася лише під час моєї зустрічі з нею в 1992 році.

Порівнюючи авторський проект із його бетонним варіантом, виготовленим на київському монументальному комбінаті, відразу помічаєш суттєві відмінності. По-перше, Хмельницький на нашому чернігівському варіанті вже не тримає міцно своєю правицею гетьманську булаву, не підіймає її вгору як символ державності та непорушної волі українського гетьмана, командувача козацького війська. Демонстрація наміру утверджувати й далі силу козацької республіки відсутня в цьому пам'ятникові. Богдан Хмельницький засунув булаву за пояс. Найголовніший знак гетьманського титулу прикрито зверху правою рукою.

По-друге, свою зброю, козацьку шаблю, Богдан також узяв не за держак, а лише притримує її. Тобто, як бачимо, акценти «дещо» змінені. Споглядаючи постать Хмельницького, складається враження, що в цьому образі зосереджена не сила непорушна, не бажання зміцнювати владу,

що було спеціально заявлено в авторському проекті Кавалерідзе жестом високо піднятої гетьманської булави, а така собі поміркована усталена владність.

Переяславська угода підписана, і тепер усі надії та сподівання треба пов'язувати зі своїм північним сусідом. Ця думка навіть проглядається, коли, придивившись уважно, помічаєш, у якому напрямку зорієнтований монумент. Якщо поставити риторичне запитання: «Куди дивиться наш Богдан?», напрошується перша відповідь — так би мовити, «на Москву». Але заради справедливості варто підкреслити, що пам'ятник зорієнтовано на схід. До речі, думку про те, щоб пам'ятник Б. Хмельницькому був розгорнутий в іншому напрямку, висловив тодішній секретар міськкому партії Ф.І. Коротков. Зроблено це тоді, коли проект було майже втілено в життя. Тобто коли постамент було збудовано облицьованим, звичайно, у напрямку Театральної площі, бо, прикрашений рельєфними картушами із датами битв визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, він мав слугувати ще й наочним підтвердженням героїчної історії українського народу. Але керівництво вирішило споруджений постамент залишити без змін на своєму п'єдесталі, а от ще не встановлену скульптуру розвернути в іншому напрямку, обличчям до міського му партії, що розміщувався навпроти.

Владу не турбувало, що гетьман на пам'ятнику був встановлений спиною до Театральної площі, яку він вінчав своєю постаттю. Не за хронологією розмістилися картуші постаменту. Зокрема напис «Переяслав. 1654» замість парадного його розміщення опинився на зворотному боці, так би мовити, за фасадом. Цього партійні керівники не помітили, бо, мабуть, наказали б і формувальнику, і різьбярю переробити постамент і поміняти картуші місцями, тобто знову був порушений авторський задум, зокрема архітектора Андрія Карнабеда. Саме за його проектом і за активної участі був збудований багатостраждальний пам'ятник. «Головне, щоб ідеологічно все було згідно з постановою ЦК про возз'єднання України з Росією, а те, що монумент встановлений із грубим порушенням архітектурного задуму, то це вже не проблема», — пригадавав із жалем А. Карнабед.

Як бачимо, порушено й задум творців скульптури, бо авторська модель отримала зовсім іншу композицію. Зараз, коли наш пам'ятник потребує серйозної реставрації, можливо, не варто його весь час підфарбовувати, поновлювати деталі, що відвалюються. На першому етапі необхідно зробити переведення скульптури в бронзу, скориставшись фото, що збереглося. Не складно виготовити модель такою, якою вона була створена раніше. Можливо, слід використати сірий граніт для нової статуї та нарешті встановити її на реставрованих постаменті, кургані та цоколі-п'єдесталі згідно з первісним задумом його творців — скульпторів Г. Петрашевич, І. Кавалерідзе, архітектора А. Карнабеда та майстра С. Соломахи.

Зрозуміло, що реставрація чи реконструкція монумента за задумом його творців на першому етапі потребує дбайливого збереження всіх елементів монумента. Величезні брили сірого граніту з нижньої частини прямокутного п'єдестала вже вивезені вантажівкою «Укрпівнічбуду» з території скверу Богдана Хмельницького.